

## Obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy

Stanisław Wieteska\*

**Streszczenie:** Ważnym elementem w gospodarce rynkowej są przypadki upadłości przedsiębiorstw. Główną rolę w likwidacji przedsiębiorstw odgrywa syndyk masy upadłościowej, nadzorcy sądowi i zarządcy. W artykule podejmowany jest problem odpowiedzialności cywilnej tych instytucji.

Autor podaje w artykule skalę upadłości przedsiębiorstw w Polsce, założenia ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, a także zastanawia się nad realnością minimalnej sumy gwarancyjnej i kalkulacji składki ubezpieczeniowej.

**Słowa kluczowe:** upadłość przedsiębiorstw, ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej

### Wprowadzenie

W warunkach gospodarki rynkowej funkcjonuje wiele przedsiębiorstw i instytucji. Mechanizmy wolnego rynku powodują, że zmienia się ich efektywność ekonomiczna. Wiele przedsiębiorstw bankrutuje, staje się niewypłacalnych. Zjawisko to występuje także na terenie Polski. Z punktu widzenia prawa posiadamy ustawę o prawie upadłościowym i naprawczym<sup>1</sup>. Aby sprawnie przeprowadzić procesy upadłości przedsiębiorstw powołana została instytucja syndyka masy upadłościowej, nadzorcy sądowego i zarządcy. Ustawodawca przewidział dla tej instytucji obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej.

Celem pracy jest ocena ryzyka ubezpieczeniowego dla syndyka masy upadłościowej, a także wskazanie na dyskusyjne elementy tego ubezpieczenia. Artykuł napisany został w oparciu o dostępne publikacje i dane statystyczne. Wykorzystano tu terminologię i podstawowe pojęcia zawarte w prawie upadłościowym i naprawczym.

Autor nie czuje się specjalistą z zakresu likwidacji upadłych przedsiębiorstw. Jednak z racji zajmowania się ubezpieczeniami majątkowymi, pragnie działom aktuarialnym zakładów ubezpieczeń wskazać na dyskusyjne elementy tego ubezpieczenia.

---

\* prof. zw. dr hab. Stanisław Wieteska, Uniwersytet Łódzki Katedra Ubezpieczeń, e-mail: sekubez@uni.lodz.pl.

<sup>1</sup> Obwieszczenie Marszałka Rzeczypospolitej Polskiej z 28 czerwca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, Warszawa 9 października 2012 r., poz. 1112.

## 1. Podstawowe zasady prawa upadłościowego i naprawczego

Zgodnie z ogłoszeniem z jednolitego tekstu ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, Autor przytoczy tutaj kilka pojęć, wyrażań i ustaleń stosowanych w tym akcie prawnym. Upadłość ogłasza się w stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny. Dłużnika uważa się za niewypłacalnego, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych.

Z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu roszczeń wierzycieli upadłego (art. 61). W skład masy upadłościowej wchodzi majątek należący do dłużnika w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez upadłego w toku postępowania upadłościowego z zastosowaniem art. 63–67.

Syndyk, nadzorca sądowy, albo zarządca ustala skład masy upadłości na podstawie wpisów w księgach upadłego oraz dokumentów bezspornych (art. 68.1). Skład masy upadłości następuje poprzez sporządzanie spisu inwentarza.

W ustawie o prawie upadłościowym określono zasady m.in.:

- ogłoszenia upadłości i jej skutków,
- postępowania uczestników występujących w procesie likwidacji,
- zgłoszenia i ustalenia wierzytelności,
- podejmowania układow,
- likwidacji masy upadłościowej,
- międzynarodowego postępowania upadłościowego,
- postępowania wobec różnych instytucji, np. banków, zakładów ubezpieczeń.

Podsumowując, ten akt prawny reguluje wiele szczegółów niezbędnych w procesie upadłościowym lub naprawczym.

## 2. Obowiązki syndyka, nadzorcy sądowego, zarządcy i zastępcy

Syndyk masy upadłościowej jest jednym z głównych organów sądowych wymienionych w prawie upadłościowym. Od jego postawy, znajomości przepisów, doświadczenia, kwalifikacji w zakresie zarządzania, zdolności organizacyjnych i biznesowych zależy sprawne przeprowadzenie procesu upadłościowego. Jako kandydatowi na stanowisko stawia mu się wysokie wymagania w zakresie stażu, nienagannej pracy, wysokiego poziomu etyki biznesu. Praca syndyka odbywa się w rzeczywistych warunkach ekonomicznych i prawnych (Domagalski 2009).

Obowiązki syndyka masy upadłościowej określa prawo upadłościowe i naprawcze, art. 173–179. Obowiązki nadzorcy sądowego regulują artykuły 180–181 prawa upadłościowego i naprawczego. Obowiązki zarządcy regulują art. 182–184.

Zgodnie z art. 156.1, syndyka powołuje się w okresie ogłoszenia upadłości w celu likwidacji majątku upadłego. Zarządcę powołuje się w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, gdy odebrano zarząd majątkiem upadłego. Nadzorcę sądowego powołuje się w razie ogłoszenia upadłości z możliwością układu.

Każda z wymienionych (instytucji) osób musi posiadać ważną licencję syndyka. Zasady przyznawania licencji syndyka reguluje ustawa z 15 czerwca 2007 roku o licencji syndyka (DzU 2007, poz. 850).

Syndyk, nadzorca sądowy, zarządca:

- składają sprawozdania sędziemu komisarzowi,
- wykonują obowiązki sprawozdawcze, jakie ciążyą na upadłym.

Na syndyku spoczywa wiele obowiązków, np.:

- zinventaryzowanie i zabezpieczenie przed zniszczeniem majątku,
- współpraca z wierzycielami,
- zawiadamianie banków, placówek pocztowych, instytucji, kooperantów (np. firmy spedycyjne, przedsiębiorstwa przewozowe) do zaniechania współpracy z upadłym,
- wykonuje obowiązki przewidziane w ustawie o ochronie roszczeń pracowniczych.

Nadzorca sądowy niezwłocznie podejmuje czynności nadzorcze, a w razie potrzeby może złożyć wniosek do sędziego – komisarza, nakazując upadłemu sporządzenie sprawozdania finansowego. Może kontrolować wszystkie czynności upadłego.

Zarządca po powołaniu obejmuje zarząd nad masą upadłości, zabezpiecza ją przed zniszczeniem, uszkodzeniem, kradzieżą, dokonuje spisu inwentarza według stanu na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości. Zarządca sprawuje zarząd zgodnie z zasadami prawidłowej gospodarki.

Wobec zastępcy syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu licencji i odpowiedzialności za szkodę. Instytucje te odpowiadają za szko-

**Tabela 1**

Wydane licencje syndyka w Polsce w latach 2008–2012

| Wyszczególnienie | Lata |      |      |      |      |
|------------------|------|------|------|------|------|
|                  | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |
| Styczeń          |      | 9    | 14   | 14   | 19   |
| Luty             |      | 4    | 18   | 12   | 10   |
| Marzec           |      | 6    | 6    | 5    | 4    |
| Kwiecień         |      | 1    | 6    | 3    | 4    |
| Maj              |      | 3    | 28   | 15   | 2    |
| Czerwiec         |      | 0    | 28   | 42   | 16   |
| Lipiec           |      | 0    | 34   | 17   | 10   |
| Sierpień         |      | 15   | 26   | 17   | 5    |
| Wrzesień         | 1    | 2    | 15   | 7    | 6    |
| Październik      | 1    | 5    | 32   | 18   | 9    |
| Listopad         | 1    | 13   | 20   | 17   | 23   |
| Grudzień         | 0    | 24   | 19   | 16   | 9    |
| Razem            | 3    | 82   | 246  | 183  | 117  |

Źródło: opracowano na podstawie <http://ms.gov.pl/pl/lista-osob-posiadajacych-licencje-syndyka>.

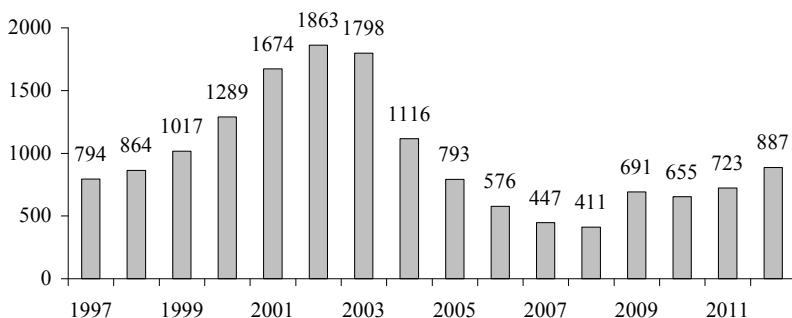
dy wyrządzone na skutek nienależytego wykonywania obowiązków. Analogiczna odpowiedzialność spoczywa na ich zastępcach.

Liczbę otrzymanych licencji syndyka przedstawiono w tabeli 1. Z danych w niej zawartych wynika, że w latach 2008–2012 wydano 631 licencji. Porównując te dane z liczbą upadłych przedsiębiorstw (rysunek 1) widzimy, że wydanych licencji jest zdecydowanie za mało. Należy tutaj podkreślić, że proces likwidacji dużych upadłych przedsiębiorstw może trwać nawet kilka lat. Stąd konieczne są dalsze licencje syndyka, nadzorcy sądowego czy zarządcy.

### 3. Statystyczna analiza skali upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997–2012

Obserwacja zjawiska upadłości przedsiębiorstw trwa już od wielu lat (rysunek 1).

Wprowadzony został Centralny Rejestr Upadłości (Jeromin 2013). Na rysunku 1 przedstawiamy postanowienia upadłościowe w Polsce w latach 1997–2012.



**Rysunek 1.** Postanowienia upadłościowe w Polsce w latach 1997–2012

Źródło: Raport Coface (2013): 12.

Z danych zawartych na rysunku 1 widzimy, że liczba postanowień upadłościowych w poszczególnych latach jest zróżnicowana. Od 1997 do 2002 liczba postanowień systematycznie wzrastała, osiągając maksymalną liczbę 1863 upadłości. W latach 2003–2008 obserwujemy tendencję malejącą, by z kolei w latach 2009–2012 obserwować tendencję rosnącą. Na skalę upadłości wpływa bardzo wiele przyczyn ekonomicznych, społecznych, kooperacyjnych, które są przedmiotem licznych badań i opracowań. Dla każdego przypadku upadłości wprowadza się syndyka, nadzorcę sądowego lub zarządcę. Warto zwrócić uwagę, że upadłości dotyczą wielu branż (tabela 2).

Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że w latach 2008–2012 najwięcej upadłości zaobserwowano w branżach: przetwórstwo przemysłowe, handel, budownictwo (*Zmiany*

w płynności finansowej... 2009), produkcja: metali i wyrobów gotowych, artykułów spożywczych, odzieży, maszyn i urządzeń elektrycznych oraz transport (Stefańska 2009).

**Tabela 2**

Upadłości według branż

| Branża                                                                                           | Liczba upadłości w: |      |      |      |      | Suma |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|------|------|------|------|------|
|                                                                                                  | 2008                | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 |      |
| Przetwórstwo przemysłowe, w tym m.in.                                                            | 168                 | 277  | 250  | 218  | 227  | 1140 |
| Produkcja metali i metalowych wyrobów gotowych                                                   | 18                  | 51   | 50   | 47   | 39   | 205  |
| Produkcja artykułów spożywczych i napojów                                                        | 32                  | 44   | 35   | 34   | 37   | 182  |
| Produkcja odzieży i wyrobów tekstylnych                                                          | 24                  | 26   | 28   | 15   | 23   | 116  |
| Produkcja maszyn, urządzeń i urządzeń elektrycznych                                              | 9                   | 23   | 18   | 17   | 22   | 89   |
| Produkcja mebli                                                                                  | 12                  | 10   | 15   | 12   | 17   | 66   |
| Poligrafia i reprodukcja                                                                         | 9                   | 21   | 15   | 10   | 14   | 69   |
| Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (w tym materiały budowlane) | 8                   | 22   | 20   | 6    | 14   | 70   |
| Produkcja wyrobów z drewna, z wyłączeniem mebli                                                  | 11                  | 21   | 23   | 22   | 11   | 88   |
| Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych                                                    | 13                  | 14   | 15   | 21   | 11   | 74   |
| Produkcja pozostała                                                                              | 32                  | 45   | 45   | 34   | 39   | 195  |
| Handel, w tym m.in.                                                                              | 92                  | 186  | 147  | 180  | 208  | 813  |
| Handel hurtowy                                                                                   | 63                  | 138  | 107  | 115  | 124  | 547  |
| Handel detaliczny                                                                                | 20                  | 30   | 25   | 46   | 67   | 188  |
| Transport i gospodarka magazynowa                                                                | 15                  | 52   | 40   | 40   | 31   | 178  |
| Budownictwo                                                                                      | 59                  | 82   | 98   | 143  | 218  | 600  |
| Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości                                               | 6                   | 14   | 12   | 28   | 37   | 97   |
| Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna                                                  |                     |      | 25   | 20   | 34   | 79   |
| Pozostałe branże                                                                                 | 71                  | 80   | 108  | 94   | 122  | 475  |
| Ogółem                                                                                           | 411                 | 691  | 655  | 723  | 877  | 3357 |

Źródło: Coface, Stabilizacja wypłacalności... (2011): 8.

W każdej branży bada się szczegółowo przyczyny upadłości przedsiębiorstw. Jest wiele opracowań w tym zakresie. Aktualnie (2013 rok) jest wiele upadłości w branży budowlanej w związku z realizacją w Polsce dróg szybkiego ruchu (Kaczyńska 2010). Z kolei w handlu upada duża liczba małych i średnich przedsiębiorstw (Woźniak 2010).

Warto także zwrócić uwagę na rodzaj postępowania upadłościowego (tabela 3).

**Tabela 3**

Postępowania upadłościowe w latach 2008–2012

| Rodzaj postępowania upadłościowego      | 2008 | 2009 | 2010 | 2011 | 2012 | Razem |
|-----------------------------------------|------|------|------|------|------|-------|
| Upadłości w celu likwidacji majątku     | 348  | 572  | 538  | 620  | 711  | 2789  |
| Upadłości z możliwością zawarcia układu | 63   | 119  | 117  | 103  | 166  | 568   |
| Ogółem                                  | 411  | 691  | 655  | 723  | 877  | 3357  |

Źródło: Raport Coface (2012).

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że najwięcej (ok. 83%) jest upadłości w celu likwidacji majątku.

Na koniec analizy statystycznej warto zwrócić uwagę na przestrzenny rozkład upadłości (tabela 4).

**Tabela 4**

Liczba upadłości w regionach w Polsce w latach 2008–2012

| Lp.    | Województwa         | 2008 | 2009 | 2011 | 2012 | Razem |
|--------|---------------------|------|------|------|------|-------|
| 1.     | dołnośląskie        | 44   | 71   | 87   | 110  | 312   |
| 2.     | kujawsko-pomorskie  | 20   | 41   | 35   | 43   | 139   |
| 3.     | lubelskie           | 7    | 30   | 25   | 38   | 100   |
| 4.     | lubuskie            | 29   | 22   | 12   | 19   | 82    |
| 5.     | łódzkie             | 14   | 34   | 35   | 29   | 112   |
| 6.     | małopolskie         | 20   | 48   | 64   | 51   | 183   |
| 7.     | mazowieckie         | 91   | 137  | 141  | 168  | 537   |
| 8.     | opolskie            | 6    | 6    | 9    | 17   | 38    |
| 9.     | podkarpackie        | 18   | 29   | 23   | 25   | 95    |
| 10.    | podlaskie           | 4    | 18   | 13   | 16   | 51    |
| 11.    | pomorskie           | 12   | 23   | 29   | 47   | 111   |
| 12.    | śląskie             | 63   | 93   | 89   | 103  | 348   |
| 13.    | świętokrzyskie      | 10   | 8    | 9    | 16   | 43    |
| 14.    | warmińsko-mazurskie | 24   | 23   | 18   | 28   | 93    |
| 15.    | wielkopolskie       | 15   | 54   | 64   | 103  | 236   |
| 16.    | zachodniopomorskie  | 34   | 54   | 70   | 64   | 222   |
| Ogółem |                     | 411  | 691  | 723  | 877  | 2702  |

Źródło: Raport Coface (2012); Miesięcznik Ubezpieczeniowy (3/2010).

Największa liczba upadłych przedsiębiorstw występuje w województwach zlokalizowanych w centrum Polski oraz w województwie śląskim. Znacznie mniej upadłości występuje we wschodniej części kraju. Niepokojące zmiany możemy również zaobserwować w województwie wielkopolskim, gdzie w 2012 roku upadły aż 103 przedsiębiorstwa, wśród nich wiele o dużym znaczeniu dla regionu.

W tabeli 5 przedstawiono upadłość według form prawnych przedsiębiorstwa.

**Tabela 5**

Upadłość według form prawnych przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2012

| Forma prawna    | Liczba upadłości w 2010 | Liczba upadłości w 2011 | Liczba upadłości w 2012 | Zmiana 2011/2012 (%) | Udział w 2012 (%) |
|-----------------|-------------------------|-------------------------|-------------------------|----------------------|-------------------|
| Spółka z o.o.   | 454                     | 475                     | 502                     | +6                   | 57,3              |
| Przedsiębiorca  | 96                      | 133                     | 210                     | +58                  | 24,0              |
| Spółka akcyjna  | 42                      | 52                      | 81                      | +56                  | 9,2               |
| Spółka jawna    | 31                      | 29                      | 45                      | +55                  | 5,1               |
| Spółdzielnia    | 20                      | 18                      | 20                      | Porównywalnie        | 2,2               |
| Pozostałe formy | 12                      | 16                      | 19                      | Porównywalnie        | 2,2               |
| Ogółem          | 655                     | 723                     | 877                     | 21,3                 | 100,0             |

Źródło: Raport Coface (2012).

Z danych zawartych w tabeli 5 widzimy, że najwięcej upadło spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – 58%. Nasilił się wzrost liczby bankructw osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Przypadki te stanowiły 24% wszystkich upadłości. Wśród przedsiębiorców, których upadłość ogłoszono, 58% działało w dwóch najbardziej zagrożonych upadłością branżach, tj. 31% w budownictwie i handlu. Zdarza się, że upadają duże firmy (Reda-Jakima). Dla przykładu w 2012 roku przedsiębiorstwa o obrotach powyżej 50 mln zł stanowiły 13% bankrutów.

#### 4. Konstrukcja ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej syndyka, nadzorcy, zarządcy

W rozdziale 4 pt. „Zmiany w przepisach obowiązujących” art. 21 stanowi, że w ustawie z dnia 28 lutego 2003 roku Prawo upadłościowe i naprawcze (DzU, nr 60, poz. 535 z późn zm.) wprowadza się zmianę 1) w art. 156 po ust. 3 dodaje się ust. 4 i 5 w brzmieniu: „osoba powołana do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego, albo zarządcy podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności osobiście lub przez pełnomocnika”.

Zgodnie art. 156 ust. 4 prawa upadłościowego i naprawczego, „osoba powołana do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego oraz zarządcy podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności osobiście lub przez pełnomocnika”.

W art. 160 ust. 1 mówi się, że „syndyk, nadzorca sądowy i zarządca odpowiadają za szkody wyrządzone na skutek nienależytego wykonywania obowiązków”.

Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 8 października 2007 roku zostało wprowadzone obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej osoby powołanej do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy<sup>2</sup>.

Rozporządzenie określa zakres obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej osoby powołanej do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego, albo zarządcy za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy, zwanego dalej „ubezpieczeniem OC” oraz minimalną sumę gwarancyjną tego ubezpieczenia.

Ubezpieczeniem OC jest objęta odpowiedzialność cywilna osoby powołanej do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy, za szkody wyrządzone w następstwie działania lub zaniechania ubezpieczonego lub jej pełnomocnika, w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej, przy wykonywaniu czynności syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy.

Ubezpieczenie OC nie obejmuje szkód:

- polegających na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie mienia wyrządzonych przez ubezpieczonego małżonkowi, wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu, a także powinowatemu w tej samej linii lub stopniu, osobiście pozostającemu w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkowi, jak również osobie, z którą ubezpieczony pozostaje we wspólnym pożyciu lub innemu ubezpieczonemu będącemu współnikiem,
- wyrządzonych przez ubezpieczonego po skreśleniu listy osób posiadających licencję syndyka, a także w okresie zawieszenia praw wynikających z licencji syndyka, chyba że szkoda jest następstwem wykonywania zawodu przed skreśleniem lub zawieszeniem,
- polegających na zapłacie kar umownych,
- powstałych wskutek działań wojennych, stanu wojennego, rozruchów i zamieszek, a także aktów terroru.

Ubezpieczenie OC obejmuje wszystkie szkody w zakresie, o którym mowa w ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 2 bez możliwości umownego ograniczenia przez zakład ubezpieczeń wypłaty odszkodowań.

Minimalna suma gwarancyjna ubezpieczenia OC, w odniesieniu do wszystkich zdarzeń, których skutki są objęte umową ubezpieczenia OC, wynosi równowartość w złotych (tabela 6).

---

<sup>2</sup> Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 października 2007 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej osoby powołanej do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego albo zarządcy (DzU 2007, nr 185, poz. 1313).



**Tabela 6**

Kształtowanie się minimalnej sumy gwarancyjnej (w euro)

| Suma gwarancyjna | Dla syndyka i zarządcy, gdy masa upadłościowa jest mniejsza niż | Dla nadzorcy, gdy masa upadłościowa jest mniejsza niż |
|------------------|-----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
| 10 000           | 200 000                                                         | 500 000                                               |
| 20 000           | 500 000                                                         | 1 500 000                                             |
| 50 000           | 1 500 000                                                       | 5 000 000                                             |
| 100 000          | 5 000 000                                                       | 15 000 000                                            |
| 200 000          | 15 000 000                                                      | 50 000 000                                            |
| 500 000          | 50 000 000                                                      | powyżej 50 000 000                                    |
| 1 000 000        | powyżej 50 000 000                                              | .                                                     |

Źródło: Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 października 2007 roku.

## 5. Odpowiedzialność cywilna syndyka masy upadłościowej

Obowiązkowy charakter omawianego ubezpieczenia warunkuje wykonywanie czynności syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy. Brak tego ubezpieczenia oznacza utratę uprawnień.

W §2.1 Rozporządzenia Ministra Finansów mówi się, że ubezpieczeniem objęta jest „odpowiedzialność cywilna powołanego syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy”. Nie mówi się o innej odpowiedzialności<sup>3</sup>. Syndyk, nadzorca sądowy lub zarządca odpowiada „za szkody wyrządzone w następstwie działania lub zaniechania ubezpieczonego lub jego pełnomocnika w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej”.

Tak sformułowana odpowiedzialność cywilna jest bardzo ogólna i wymaga zwrócenia na kilka elementów dyskusyjnych. Ponieważ wymienione Rozporządzenie obowiązuje od niedawna, stąd trudno o jakiegokolwiek doświadczenia ze strony zakładów ubezpieczeń. Jednym z rozważanych parametrów w tym ubezpieczeniu jest rozwikłanie pojęcia szkody, jaką może przypuszczalnie spowodować syndyk.

Według P. Pogonowskiego mogą to być m.in. szkody polegające na (Pogonowski 2002: 63 i nast.):

- niesumiennym wypełnianiu obowiązków,
- niewykazaniu lub niewłaściwym wykazaniu wydatków,
- narażeniu masy upadłościowej na straty,
- nieterminowym płaceniu podatków i naliczeniu z tego tytułu odsetek.

Syndyk masy upadłościowej może popełnić błędy w pokryciu kosztów upadłości przedsiębiorstwa (zob. Boratyńska 2009: 34–36). Według badań Zakładu nad Bankructwami SGH, wiele bankructw jest sfingowanych. Potwierdzają to sędziowie sądów upadłościowych.

<sup>3</sup> Warto wspomnieć, że syndyk podlega także odpowiedzialności porządkowej (Kłodnicki 2000: 26–29).

W dalszym ciągu odczuwa się braki w szkoleniu syndyków i sędziów, a także luki w prawie upadłościowym.

Wyrządzone szkody mogą być rezultatem winy umyślnej lub nieumyślnej. Naprawienie szkody może być zarówno w rzeczywistej wysokości, jak i utraconych korzyściach.

Sformułowanie „bez umownego ograniczenia szkód” należy rozumieć jako zakaz stosowania udziału własnego czy też fransyz ubezpieczeniowych.

## 6. Aktuarialny punkt widzenia

Jak łatwo zauważyć, jest to nowy produkt ubezpieczeniowy na polskim rynku ubezpieczeń. Jego obowiązkowy charakter przyczynia się do tego, że zakład ubezpieczeń nie może odmówić zawarcia tego ubezpieczenia, zatem bardzo ważną kwestią jest obliczenie składki ubezpieczeniowej w omawianym ubezpieczeniu. Nie jest to sprawa łatwa, gdyż niezdefiniowane (z punktu widzenia praktyki) zostały szkody, które może spowodować syndyk, nadzorca sądowy lub zarządca. Nie jest również znana liczba szkód, które mogą powstać w danym roku. Rozporządzenie mówi jedynie o górnej granicy odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń, tj. minimalnej sumie gwarancyjnej uzależnionej od wartości masy upadłości. Precyzuje jednak, że w ramach minimalnej sumy gwarancyjnej zakład ubezpieczeń odpowiada za wiele zdarzeń, jakie może spowodować syndyk w ciągu roku. Łatwo zauważyć, że minimalne sumy gwarancyjne zostały ustalone nie wprost proporcjonalnie do wysokości masy upadłościowej. Jak wiadomo – upraszczając proces kalkulacji – składka jest iloczynem częstości (prawdopodobieństwa) szkody przez wysokość sumy gwarancyjnej (zasada wartości oczekiwanej).

Na początku (wobec braku doświadczenia) nie jesteśmy w stanie dokładnie obliczyć częstości szkód. Stosując prawdopodobieństwo subiektywne należy być bardzo ostrożnym co do przyjętych wartości.

Trzymając się dalej zasady wartości oczekiwanej, dział aktuarialny powinien policzyć składki dla każdego przedziału minimalnej sumy gwarancyjnej. Jak dowodzi praktyka, na początku swojej działalności syndyk zobowiązany jest m.in. dokonać identyfikacji masy upadłości podmiotu upadłego. Nie jest to sprawa łatwa, gdyż konieczna jest wycena majątku upadłego. Poza tym do dziś dnia możemy mówić o szacunkowych, a nie dokładnych wartościach poszczególnych rodzajów majątku<sup>4</sup>. Ponieważ proces wyceny i identyfikacji przebiega w czasie, składka, którą powinien zapłacić syndyk nie może być zapłacona „z góry”, lecz „z dołu” dla każdego studium przypadku upadłości. Wynika to z faktu, że najpierw dokonujemy wyceny majątku upadłego przedsiębiorstwa, a następnie przyporządkowujemy ją do właściwego przedziału minimalnej sumy gwarancyjnej.

---

<sup>4</sup> Na łamach czasopism „Wycena”, „Rynek nieruchomości” prowadzona jest ciągła dyskusja o metodach wyceny np. środków trwałych.

Z danych zawartych w tabeli 2 wynika, że upadłości występują w wielu branżach o odmiennej specyfice działalności. Zatem, o ile sprawy organizacyjne porządkowe dla branż mogą być wspólne dla procesu upadłościowego, o tyle likwidacja majątku upadłego wymaga dużej wiedzy syndyka.

Ponieważ wyceniany majątek likwidowanego podmiotu jest w różnym stanie technicznym i użytkowym, mogą wystąpić różne jego wartości. To z kolei może budzić wiele kontrowersji wierzycieli, jak i upadłego. W naszej ocenie wycena majątku upadłego jest najsłabszym ogniwem procesu upadłościowego. Wprawdzie prawo upadłościowe wymusza na syndyku rzetelność podejścia, należy jednak liczyć się z wieloma roszczeniami w tym zakresie.

Syndyk masy upadłościowej wykonuje wiele czynności w czasie likwidacji szkód. Autor stawia tutaj tezę, że im większe likwidowane przedsiębiorstwo, tym więcej wykonywanych jest czynności.

Aby zapewnić wypłacalność zakładu ubezpieczeń w początkowym okresie 1–2 lat funkcjonowania omawianego produktu ubezpieczeniowego, konieczne jest utworzenie w ramach pozostałych rezerwy techniczno-ubezpieczeniowej, tzw. „rezerwy specjalnej” na ryzyka wyjątkowe. Z rezerwy tej należałoby pokryć pierwsze szkody spowodowane przez syndyka masy upadłościowej. W przypadku dużej liczby szkód niewykluczone jest włączenie reasekuracji.

## **Uwagi końcowe**

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że potrzebne są organy sądowe: syndyk, nadzorca sądowy czy zarządca do likwidacji upadłych przedsiębiorstw. Z danych dostępnych wynika, że co roku w Polsce wydanych jest wiele postanowień upadłościowych. Jest to naturalne zjawisko w gospodarce rynkowej, gdzie nieefektywne ekonomiczne przedsiębiorstwa są eliminowane z rynku.

Wprowadzone obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy:

- jest potrzebne praktyce gospodarczej, gdyż chroni ono omawiane instytucje przed przypadkowymi losowymi zdarzeniami,
- niezdefiniowane zostały szkody, jakie te organa sądowe mogą popełnić i które powinny być pokryte przez zakład ubezpieczeń,
- wobec braku danych o szkodach i ich częstości występowania trudno jest policzyć składkę ubezpieczeniową.

Ograniczone ramy artykułu nie pozwoliły na głębszą analizę tego ubezpieczenia. Konieczne są dalsze badania w tym zakresie.

## Literatura

- Boratyńska K. (2009), *Pomiar i klasyfikacja kosztów upadłości przedsiębiorstw na świecie i w Polsce*, „Wieś jutra”, nr 3, s. 34–36.
- Coface, Stabilizacja wypłacalności polskich firm w 2010 r. (2011), „Gazeta ubezpieczeniowa”, nr 3, s. 8.
- Domagalski M. (2009), *Proces upadłości teraz bardziej profesjonalny*, „Rzeczpospolita” 6 lipca.
- Kaczyńska D. (2010), *Przybywa bankrutów w branży budowlanej*, „Rzeczpospolita” 4 października.  
<http://ms.gov.pl/lista-osob-posiadajacych-licencjarslege.pl>
- Jeromin M. (2013), *Sprawniejsze upadłości*, „Rzeczpospolita” 8 lipca.
- Kłodnicki D. (2000), *Odpowiedzialność porządkowa syndyka w postępowaniu upadłościowym*, „Prawo spółek”, czerwiec, s. 26–29.
- Obwieszczenie Marszałka Rzeczypospolitej Polskiej z 28 czerwca 2012 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, Warszawa 9 października 2012 roku, poz. 1112.
- Pogonowski P. (2002), *Czynności syndyka w postępowaniu upadłościowym zagadnienia wstępne*, „Prawo spółek”, nr 9, s. 63 i nn.
- Raport Coface 2012, „Miesięcznik Ubezpieczeniowy”, nr 3/2010 (upadłości w Polsce).
- Raport Coface (2013), *Upadłości firm w Polsce w 2012 roku*, „Gazeta ubezpieczeniowa”, nr 3, s. 12
- Reda-Jakima Z., *Upadają coraz większe firmy*.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 października 2007 roku.
- Stefańska A. (2009), *Polskie firmy transportowe coraz bliżej katastrofy*, „Rzeczpospolita” 21 października.
- Woźniak A. (2010), *Coraz więcej bankructw małych firm*, „Rzeczpospolita” 25–26 września.
- Raport Euler Hermes (2009), *Zmiany w płynności finansowej firm w Polsce 2008*, „Rzeczpospolita” 17 luty.

### COMPULSORY INSURANCE OF CIVIL LIABILITY OF THE TRUSTEE, THE COURT SUPERVISOR AND MANAGER

**Abstract:** An important element in the market economy are cases bankruptcy of companies. The main role in the liquidation of companies, plays a bankruptcy trustee, the court supervisor and manager.

In this article we discuss the issue of civil liability of these institutions, also we give the scale of the bankruptcy of companies in Poland and the assumption civil liability insurance.

In the article we reflect on the reality of the minimum sum guaranteed, and calculation of insurance premium.

**Keywords:** bankruptcy of companies, civil liability

## Cytowanie

- Wieteska S. (2014), *Obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej syndyka, nadzorca sądowego i zarządcy*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 65, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 771–782; [www.wneiz.pl/firfu](http://www.wneiz.pl/firfu).